

Особливості перекладу лакун з німецької на українську мову**Світлана АМЕЛІНА,**

доктор педагогічних наук, професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України

03041, Героїв Оборони, 15, Київ, Україна

<http://orcid.org/0000-0002-6008-3122>

Анотація. У статті розглянуті питання перекладу культурно-специфічної лексики у мовній парі «українська – німецька». Зростання кількості контактів з представниками німецькомовних країн актуалізує потребу у пошуках способів адекватного перекладу лакун, які тлумачаться як розбіжності в культурах носіїв різних мов, оскільки лакуни уособлюють культурні елементи конкретної країни. Метою статті є визначення особливостей перекладу лакун німецькомовних текстів українською мовою. Дослідження проведене на основі класифікації лакун за такими групами: ментальні лакуни, предметні лакуни, діяльнісні лакуни та аксіологічні лакуни. Визначено, що особливу групу лакун складають системні лакуни, які означають відсутність у цільовій мові слів, що позначають певні об'єкти, предмети та явища. Деякі з них можуть бути пов'язані з відмінностями в політичних чи економічних системах різних країн. Проаналізовано деякі способи перекладу лакун у мовній парі «німецька – українська». Зокрема, транскрипція/транслітерація часто використовується для перекладу специфічних речей, які, проте, досить добре відомі в обох культурах. Констатовано, що в деяких випадках відбувається так зване прийняття культурної специфіки. Це відбувається тоді, коли певний об'єкт дуже швидко розповсюджується у світі. Встановлено, що одним з найбільш поширених способів перекладу лакун є коментар/пояснення перекладу. Перекладачі є як мовними, так і культурними посередниками. Вони виконують важливу функцію у сприянні взаєморозумінню між носіями різних мов і представниками різних культур. Лакуни часто ускладнюють роботу перекладачів, оскільки їм доводиться шукати способи перекладу назв предметів і явищ, позначень для яких немає у цільовій мові. Дослідження показало, що найбільш поширеними способами перекладу під час відтворення лакун у німецько-українській мовній парі є: транскрипція/транслітерація, адаптація культурної специфіки, коментар, контекстно-залежний переклад, описовий переклад.

Ключові слова: німецька мова, лакуна, культурна специфіка, переклад.

Актуальність (Introduction).

Адекватна передача інформації з вихідного тексту на мову перекладу зазвичай є для перекладача не простим завданням, адже труднощі під час відтворення змісту текстів різних видів і жанрів часто зумовлені пошуком відповідників для певного дискурсу. Проте переклад може інколи стати справжнім викликом для перекладача, зокрема, у тих випадках, коли оригінальний текст містить культурно-специфічну лексику. Робота перекладача ускладнюється, адже у цільовій мові дуже рідко є еквіваленти для таких лексичних одиниць. Варто зазначити, що переклад німецьких слів, які не мають відповідників в українській мові, є досить поширеною проблемою для перекладачів, які здійснюють переклади у межах цієї мовної пари. Науковці послуговуються поняттям лакуни як культурного елемента, специфічного для кожної країни чи культури. Термін

«лакуна» походить від латинського «lacuna», що означає «порожнина». Використовують також поняття «термінологічна лакуна», під яким розуміють відсутність певних термінів, з якими перекладач стикається у процесі перекладу фахових текстів. Зважаючи на важливість передачі змісту вихідного тексту цільовою мовою пошук способів коректного перекладу лакун з німецької мови на українську є актуальним питанням для перекладачів. Вирішення цього питання сприятиме підвищенню якості перекладів, а відтак і полегшенню порозуміння між представниками різних мов і культур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Literature Review). Окремі аспекти проблеми лакун, їх виникнення й класифікації досліджували вітчизняні й зарубіжні науковці. Зокрема, причиною виникнення лакун К. Норд вважає відмінності в культурах носіїв різних мов,

оскільки лакуни уособлюють культурні елементи конкретної країни. Як зазначає дослідниця, «специфічні проблеми культурної пари виникають у результаті порівняння відмінних норм і умовностей у вихідній і цільовій культурах» (Nord, 1993: 209). Під кутом зору труднощів перекладу лакунарної лексики В. Коллер зазначає, що переклад може бути «конфронтацією вихідного тексту з усіма мовними і текстовими засобами й можливостями мови перекладу» (Koller, 1996), хоч, на його думку, переклад – це не лише таке протиставлення. Таке зіставлення спостерігаємо у дослідженні Т. Анохіної, яка здійснила аналіз механізмів синонімізації і термінологізації лексем «ласуна»/«лакуна» в англо- та україномовних картинах світу (Анохіна, 2018).

Предметом вивчення українських дослідників були також елементи лакунарної лексики: реалії (Баланик & Бялик, 2020; Зорівчак, 1989; Кіяниця, 2020; Корягіна, 2019; Любчук, 2019; Удовіченко, 2016), безеквівалентна лексика (Ольховська, 2019; Руденко & Гаврилова, 2019). Варто зауважити, що реалії є найбільш поширеним типом лакун, а відтак і найбільш дослідженим. Під реаліями розуміють специфічні для країни об'єкти, предмети, звичаї тощо, а саме: географічні назви, етнографічні терміни, предмети побуту (їжа, напої, одяг), історичні та політичні терміни. Р. Зорівчак розглядає реалії як «моно- та полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мовисприймача» (Зорівчак, 1989). Н. Ольховська визначила найбільш поширені способи перекладу безеквівалентних лексичних одиниць – описовий і наближений переклади. На думку авторки, «використання описового перекладу пояснюється виконанням інформативної функції тексту перекладі, в той же час, перевагою наближеного перекладу є компактність і доступність для читача» (Ольховська, 2019: 60).

Окрім дослідження проблеми лакун у перекладі щодо німецько-української мовної пари проводились вітчизняними науковцями. Переважним чином такі дослідження були сконцентровані на

фахових підмовах. Б. Лесечко, вивчаючи лакунарність у словотвірних гніздах (на матеріалі німецької галузевої лексики у сфері державного управління), розглянула словотвірне гніздо «Amt» крізь призму теорії лакунарності з метою виявлення лакун у цьому німецькому словотвірному гнізді, їх класифікації й порівняння на матеріалі української та німецької мов (Лесечко, 2014).

Незважаючи на наявність низки досліджень явища лакунарності в цілому та окремих аспектів перекладу лакун, питання способів перекладу лакун різного виду у мовній парі «німецька – українська» потребують окремого дослідження. Лакуни як лексичні прогалини, з одного боку, зумовлюють особливий інтерес у перекладачів, але, з іншого боку, водночас є складним завданням для них. Вони можуть спричинити непорозуміння у міжкультурній комунікації, а в деяких випадках навіть призвести до більш серйозних проблем економічного чи політичного характеру. Тому погоджуємось з тезою Е. Прунча про те, що перекладач повинен бути також певною мірою експертом з культури (Prunč, 2002:185).

Метою (Aim) статті є визначення особливостей перекладу лакун німецькомовних текстів українською мовою.

Методи дослідження (Methods). Для досягнення поставленої мети були застосовані такі методи: зіставний (для порівняльного аналізу відповідників у мовній парі «німецька – українська»), описовий (для пояснення отриманих результатів), метод аналізу і синтезу (для проведення аналізу фактичного матеріалу), узагальнення (для формулювання висновків).

Результати дослідження та їх обговорення (Results and Discussion). У нашому дослідженні ми спираємося на класифікацію лакун, запропоновану А. Ертельт-Віт та Е. Денисовою-Шмідт, які виокремлюють такі групи: ментальні лакуни, предметні лакуни, діяльнісні лакуни та аксіологічні лакуни (Ertelt-Vieth & Denisova-Schmidt, 2011: 174-175). Ментальні лакуни відображають відмінності когнітивних та афективних станів, діяльнісні пов'язані з діями різних видів, до об'єктних лакун належать розбіжності між об'єктами. Аксіологічні

лакуни відображають культурно зумовлені значення інших лакун.

Особливу групу лакун складають системні лакуни, які означають відсутність відповідного слова в мові. Розглянемо це на основі порівняння деяких слів німецької й української мов, що належать до повсякденної лексики. Узагальнююче поняття «Geschwister» перекладається українською мовою як «брати і сестри», оскільки в українській мові такого узагальнюючого слова не існує. Здавалось би, що така проста, часто вживана, повсякденна лексика не може зумовити якихось труднощів для перекладача. Однак у цьому випадку перекладачеві варто звертати увагу на контекст – чи йдеться тільки про сестер, чи тільки про братів, або, можливо, мають на увазі й тих, і тих. Особливо це важливо, коли говориться не тільки про родичів, а вказують також імена. Тож важливо співвіднести їх, щоб не виникло непорозуміння. Аналогічно можна також пояснити співставлення «Großeltern» – «бабуся й дідусь». Звісно, в цьому випадку не виникне так званої гендерної плутанини. Скоріше можна говорити про економію мовних засобів під час перекладу з української мови на німецьку.

Іншим прикладом розбіжностей може бути переклад «Schwiegermutter» – «свекруха, теща» і «Schwiegervater» – «свекір, тесть». Не дивлячись на легкість розуміння позначення цих родичів у кожній мові окремо, під час перекладу теж треба дуже ретельно з'ясувати, хто кому ким доводиться, щоб вірно відобразити відносини між цими людьми. І хоч вважають, що це слова повсякденного вжитку, правильність перекладу іноді набуває вирішального значення, наприклад, у випадку перекладу документів.

Перекладачі рекламних текстів часто стикаються з необхідністю перекласти німецькою мовою «цілодобово» («гаряча лінія діє цілодобово», «послуги надаються цілодобово», «заклад працює цілодобово» тощо). Найчастіше вживають словосполучення – «rund um die Uhr», «Tag und Nacht», оскільки прикметника «цілодобовий» і прислівника «цілодобово» у німецькій мові немає, тому такі словосполучення обираються як

відповідники до них.

Під час перекладу художньої літератури особливого значення набувають стилістичні лакуни, оскільки вони часто пов'язані зі змістовими особливостями. Наприклад, у німецькій мові для позначення кольору очей і волосся вживається слово «braun» – «коричневий». Відображення такого кольору є й в українській мові, але тільки тоді, коли йдеться про палітру кольорів. Про очі говорять «карі», а про волосся – «русяве», «каштанове», тобто використовують зовсім інші слова. Порівняємо:

Sie hat braune Augen.

У неї карі очі.

На особливу увагу заслуговують поняття, які уособлюють символи. Зокрема, горобина для України не лише дерево, а й символ рідної землі, Батьківщини, довговічності, життя, здоров'я та краси. Широке розповсюдження горобини в Україні та її асоціація з традиційною родинною обрядовістю призвели до того, що це слово з номінативної одиниці перетворилося на символ. Тому переклад з української на німецьку інколи потребує коментаря чи пояснення, щоб читач чи слухач повністю зрозумів конотативне значення слова «die Eberesche». Звісно, мова не йде про тексти на біологічну чи екологічну тематику, адже такі тексти ніяким чином не пов'язані із символікою.

Найчастіше проблеми під час перекладу виникають у випадку з об'єктними або предметними лакунами. Такі лакуни означають відсутність у цільовій мові слів, що позначають певні об'єкти, предмети та явища. Багато з таких лакун є реаліями. Це слова, які описують об'єкти, що існують в одній культурі, але відсутні в іншій. Ними можуть бути різні культурно-специфічні елементи: предмети одягу, професії, географічні назви, установи та організації, адміністративні одиниці тощо.

Деякі з них можуть бути пов'язані з відмінностями в політичних чи економічних системах. Наприклад, німецька економіка є однією з найсильніших у світі. Але саме цей факт спричиняє багато екологічних проблем. З цієї причини екологи часто називають економіку промислово розвинених країн (не тільки Німеччини)

«Abfallwirtschaft», тобто «економікою відходів». Це означає, що масштабне виробництво призводить до великої кількості відходів, упаковки, одноразових продуктів тощо. Все це викидається і створює додаткове навантаження на навколишнє середовище, додатково забруднюючи його. Такий термін не використовувався в контексті української економіки, тому еквівалента немає. Перекладач змушений обирати інші способи перекладу, інколи навіть комбінуючи їх. Зокрема, використавши словосполучення «економіка відходів», можуть додавати примітку чи коментар, щоб український читач чітко розумів сутність такого позначення.

Багато соціальних та правових аспектів німецького суспільства не мають аналогів в Україні, що також відображається на особливостях перекладу. Наприклад, кожен студент у Німеччині знає, що таке «Bafög». Це аббревіатура від слова «Bundesausbildungsförderungsgesetz» – німецького федерального закону, який регулює порядок надання стипендій студентам. Власне, це не є стипендії у повному розумінні цього слова, це своєрідний кредит. «Bafög» надає молодим людям фінансову підтримку і, таким чином, можливість навчатися. Однак студенти зобов'язані повернути 50% отриманих коштів протягом 20 років після завершення навчання. Стипендіальна система в українських університетах працює за іншими принципами. Тому, перекладаючи слово «Bafög», перекладач повинен не тільки перекласти аббревіатуру, слово, але й пояснити його значення, інакше у цільовій групі складеться хибне враження про надання стипендій у німецьких університетах, що може позначитись на співпраці вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти.

Існують лакуни, які пов'язані з певними соціальними та правовими умовами країни, регіону, місця. Слова «Anlieger» і «Anrainer» використовуються в німецькій мові для позначення жителя певного району чи вулиці. Однак важливим значенням цього слова є те, що воно означає не лише приналежність до певного місця, а й те, що мешканці певного мікрорайону чи певної вулиці мають деякі

права – наприклад, безкоштовне паркування. Часто можна побачити табличку «Anlieger frei», що означає, що для мешканців району (вулиці, будинку) парковка безкоштовна. У цьому випадку при перекладі українською доцільно зазначити, що маються на увазі мешканці вулиці чи будинку, про які йдеться. Інакше, наприклад, при неправильному розуміння слова «frei» – «вільно» під час пошуку місця для паркування автомобіля можна заробити штраф.

Слово «Brückentag», яке досить часто вживається в Німеччині, також належить до предметних лакун. Воно означає робочий день між двома святами або між святом і вихідним днем. Звичайно, такі дні є в кожній країні, але в німецькій мові вже закріпилася спеціальна назва таких днів, оскільки громадяни Німеччини можуть продовжити тривалість своєї безперервної відпустки, взявши один або кілька таких вихідних. При перекладі на українську інколи використовують словосполучення «проміжний день», але, оскільки в українській мові воно не буде сприйняте адекватно, потрібно додатково пояснювати, що це робочий день між святом і вихідним.

Елементи розмовної мови, які використовуються в повсякденному спілкуванні і добре зрозумілі носіям німецької мови, також можуть бути лакунами для українців. Наприклад, словом «Fachidiot» називають людину, яка не є ідіотом, а, можливо, навіть дуже компетентна у своїй вузькій галузі знань, але не розуміє або не визнає інших ідей і є безпорадною в повсякденних ситуаціях. Цікаво, що відповідне слово «професійний ідіот» з'явилося в словесних дебатах українських політиків. Хоч воно ще не набуло широкого вжитку і не зафіксоване у словниках, перекладач, безумовно, може використовувати його.

Лінгвістичні явища, характерні для німецькомовного світу, також є лакунами, які ускладнюють роботу перекладача. Наприклад, слово «Denglisch», яке іронічно означає «суміш англійської та німецької мов», відображає дедалі більше проникнення англійських слів у повсякденне спілкування носіїв німецької мови. Звісно, в українській мові немає відповідного терміну для цього мовного

явища. Перекладачі передають його як «надмірна кількість англійських запозичень у німецькій мові». Це найточніший спосіб зрозуміти сутність явища, але він не є економним з точки зору мовних засобів.

З іншого боку, помилково вважати лакуною відсутність слова для позначення предмета чи поняття цільовою мовою перекладу прогалиною, навіть якщо вони також існують у культурі чи суспільстві носіїв мови перекладу. Типовим прикладом для мовної пари «німецька – українська» є німецьке слово «der Geisterfahrer». Воно означає водія автомобіля, який випадково виїхав на зустрічну смугу. В українській мові немає іменника, який би позначав такого водія, хоч, на жаль, такі водії існують. Тому це німецьке слово перекладається українською як визначення терміну: «водій, який випадково виїхав на зустрічну смугу».

Так само в українській мові немає еквівалента для дослівного перекладу «Brotaufstrich», який стосується продукту, намазаного на канапку чи на хліб. Звичайно, такі продукти є. Перекладачі рецептів найчастіше вживають у цьому випадку слово «намазка», яке, хоч і належить до розмовної української мови, проте досить точно передає сенс того, що мається на увазі. Зустрічається також варіант «спред», але він більш віддалений за своїм сенсом від значення «Brotaufstrich».

На початку пандемії коронавірусу німецькі ЗМІ багато писали про «Hamsterkäufe», тобто про закупівлі товарів у великій кількості. Оскільки означальна частина цього складного іменника «Hamster» означає «хом'як», то носієві мови відразу стає зрозумілим конотативне значення. Йдеться не просто про купівлю товарів у великих кількостях, а й про придбання запасів через побоювання, що певні продукти харчування чи товари повсякденного вжитку через перебої у постачанні можуть стати дефіцитними. Це явище, безумовно, існує і в українському суспільстві, але спеціального слова для нього немає. Втім, українському читачеві зрозуміле слово «масова закупівля», тому, коли перекладачі новинних сайтів використовували його без додаткових пояснень, то зазвичай з контексту було зрозуміло, про які саме

закупівлі йдеться.

Хоч безпосередня діяльність перекладача під час перекладу текстів з однієї мови на іншу може бути ускладнена наявністю лакун, але це не означає, що досягти адекватного перекладу неможливо. Розглянемо деякі способи перекладу лакун у мовній парі «німецька – українська».

Транскрипція/транслітерація часто використовується для перекладу специфічних речей, які, проте, досить добре відомі в обох культурах. Це може бути, наприклад, їжа або національні страви. Однією з національних страв України, яка відома і за кордоном, є борщ. У німецькій мові для цієї страви давно вживається слово «Borschtsch/ Borsch». Іноді дається пояснення, наприклад, у меню ресторану його можуть вказати як «Rote-Bete-Suppe» – «буряковий суп», щоб допомогти споживачеві зорієнтуватись, або ж подають список інгредієнтів для цієї страви. Зі свого боку, німецька кухня відома великою кількістю різноманітних видів ковбасок і сосисок, яких налічується десятки, а, можливо, й сотні. Не всі вони відомі українському споживачеві, але найпоширеніші різновиди можна знайти навіть у лексиці української мови серед іншомовних слів. Наприклад, «Bockwurst» – «боквурст».

У той час як переклад назв їжі та національних страв є відносно легким для перекладача через глобалізаційні тенденції в громадському харчуванні та індустрії громадського харчування, інші елементи культури вимагають інших підходів, ніж транскрипція/транслітерація або ж використання варіанту «транскрипція/транслітерація плюс коментар». Наприклад, в українській мові є слово «дирндль», але не всі носії української мови знають, що це національний жіночий костюм німецькомовних альпійських регіонів (Баварія, Австрія) «Dirndl». Тому в деяких випадках перекладач повинен додати відповідну примітку чи коментар. Елементом українського національного одягу є вишиванка, що в більшості випадків перекладається як «вишита блузка»/«вишита сорочка». Проте, як і горобина, це не просто вишиванка, а символ самоідентифікації українців. Крім

того, вишивка на таких жіночих блузах чи чоловічих сорочках має свої особливості щодо візерунків, кольорів, способу їх нанесення. За останнє десятиліття мода на вишиванку охопила всю країну. З'явилося багато стилізованих вишиванок, але водночас вишиванка залишається українським символом, який потребує пояснення для іншомовного читача чи слухача.

Цікаво, що в деяких випадках відбувається так зване прийняття культурної специфіки. Це часто буває у кількох мовах одночасно, оскільки об'єкт дуже швидко поширюється у світі. Наприклад, позначення «au pair» для дівчини, яка виконує легку роботу по дому та догляду за дітьми в сім'ї в іншій країні, а натомість отримує їжу, житло, невеликі кишенькові гроші та можливість вивчити іноземну мову.

Переклад реалій у вигляді національних страв та предметів одягу є важливим у практиці перекладу, але наслідки неправильного перекладу юридичних термінів можуть бути набагато серйознішими, ніж просто непорозуміння. Прикладом такої лакуни є, зокрема, німецький термін «Kulanz», який використовується у випадку програм чи процедур лояльності – надання подовженого періоду для виконання зобов'язань, знижки тощо. Практика показує, що в таких і подібних випадках доцільно вдаватися до контекстного перекладу, де термінологія щоразу уточнюється на місці, оскільки нюанси значення цього терміна дуже різні, особливо в банківській сфері та серед водіїв.

Хоч існує ще кілька способів перекладу лакун з німецької на українську, і ними також користуються перекладачі, одним з найбільш поширених є коментар/пояснення перекладу, оскільки українському адресату необхідно пояснити, що «ховається» за певним лакунарним терміном. Наприклад, у випадку перекладу слова «Mitbewohner» пояснюється, що це сусід у квартирі, яку спільно винаймають студенти, і яка є

типовом студентським житлом для Німеччини – WG (Wohngemeinschaft). Іноді також пояснюють, що означає таке спільнота, оскільки це явище невідоме в Україні. Термін «NC» («Numerus Clausus») стосується обмежень вступу на певні спеціальності через додаткові умови в німецьких університетах. Багато дуже важливих термінів із повсякденного німецького життя також потрібно пояснити в перекладі. Наприклад, слово «Idiotentest» в розмовній мові використовується для позначення тесту, який проходять порушники правил дорожнього руху, які були позбавлені права водіння автомобіля. Цей іспит складають ті, хто хоче повернути своє водійське посвідчення, тож має довести, що знає правила дорожнього руху.

Висновки і перспективи (Conclusions). Перекладачі є як мовними, так і культурними посередниками. Вони виконують важливу функцію у сприянні взаєморозумінню між носіями різних мов і представниками різних культур. Лакуни часто ускладнюють роботу перекладачів, оскільки їм доводиться шукати способи перекладу назв предметів і явищ, позначень для яких немає у цільовій мові. Часто відсутність назв пов'язана з тим, що самі об'єкти невідомі носіям цієї мови.

Дослідження показало, що найбільш поширеними способами перекладу під час відтворення лакун у німецько-українській мовній парі є: транскрипція/транслітерація, адаптація культурної специфіки, коментар, контекстно-залежний переклад, описовий переклад.

Проведене дослідження не висчерпує усіх аспектів вивчення проблеми перекладу лакун у ситуаціях повсякденного і фахового спілкування між носіями різних мов і представниками різних культур. Потребують більш детального дослідження питання перекладу термінологічних лакун, уточнення їх класифікації, запозичень, пов'язаних з об'єктами лакунами.

Подяки: немає.

Конфлікт інтересів: немає.

Список використаних джерел

Анохіна, Т. (2018): Корпусний лакунікон англomовної та україномовної

картин світу: монографія. Суми : Сумський державний університет. 588 с.

Баланик І., Бялик В. (2020): Труднощі

та способи перекладу суспільно-політичних реалій. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70), № 2. С. 11–14.

Зорівчак, Р. (1989): Реалії і переклад. На матеріалі англomовних перекладів української прози. Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. С. 53-56.

Кіяниця К. Відтворення українських історичних реалій у німецькомовних художніх перекладах ХХ – поч. ХХІ століття: дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2017. 232 с.

Корягіна, А. (2018): Проблеми німецько-українського перекладу гастрономічних лакун. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 41. Том 2. С. 136-139.

Лесечко, Б. (2014): Лакунарність у словотвірних гніздах (на матеріалі німецької галузевої лексики у сфері державного управління). Іноземна філологія. 2014. Вип. 127. Ч. 1. С. 13-18.

Любчук, Н. (2019): Відтворення українських онімів у німецькій краєзнавчій літературі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019. № 40. Том 3. С. 75-79.

Ольховська, Н. (2019): Німецькомовна безеквівалентна лексика: способи відтворення українською мовою. Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис». Т. 10. № 2. 2019. С. 57-62.

Руденко Т., Гаврилова І. (2019): Специфіка перекладу безеквівалентної лексики у німецькій мові. Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). № 12. 2019. С. 193–197.

Удовіченко Г. (2016): Генеза становлення поняття «реалія» у сучасному перекладознавстві. Інтелект, особистість, цивілізація. 2016. Вип. 12. С. 52-65.

Ertelt-Vieth, A. & Denisova-Schmidt, E. (2011): Lakunen-Analyse zur empirischen Forschung interkultureller Kommunikation – Methodologie. In O. Rösch (Ed.): Osteuropa – interkulturelle, interlinguale und kulturvergleichende Studien. (pp. 170–187). Berlin: News & Media (Wildauer Schriftenreihe Interkulturelle Kommunikation. Bd. 7.).

Nord, Ch. (1993): Einführung in das funktionale Übersetzen. Am Beispiel von Titeln und Überschriften. Tübingen: UTB; Basel: Francke.

Koller, W. (1996): Kultureller Transfer. Übersetzungsproblematik und -praxis. In: Batts, Michael S., Alte Welten – neue Welten. Akten des IX. Kongresses der Internationalen Vereinigung für germanische Sprach- und Literaturwissenschaft (IVG), Band 2, Tübingen 1996, 151-153.

Prunč, E. (2002): Einführung in die Translationswissenschaft. Selbstverlag, Institut für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft, Graz.

References

Anokhina, T. (2018): Korpusnyi lakunikon anhlomovnoi ta ukrainomovnoi kartyn svitu: monohrafiia. [The corpus lacunum of the English and Ukrainian worldviews]. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet. 588 s.

Balanyk I., Bialyk V. (2020): Trudnoshchi ta sposoby perekladu suspilno-politychnykh realii. [Difficulties and ways of translating socio-political realities]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii. 2020. T. 31 (70), № 2 Ch. 2. S. 11–14.

Zorivchak, R. (1989): Realii i pereklad. Na materiali anhlomovnykh perekladiv ukrainsoi prozy. [Realities and translation. Based on English translations of Ukrainian prose]. Lviv: Vyd-vo pry Lviv. derzh. un-ti, 1989. S. 53-56.

Kiianytsia K. Vidtvorennia ukrainskykh istorychnykh realii u nimetskomovnykh khudozhnykh perekladakh XX – poch. XXI stolittia: dys. ... kand. filol. nauk. [Recreating Ukrainian historical realities in German-language literary translations of the twentieth – early twenty-first century]. Kyiv, 2017. 232 s.

Koriahina, A. (2018): Problemy nimetsko-ukrainskoho perekladu hastronomichnykh lakun. [Problems of German-Ukrainian translation of gastronomic lacunae]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia. 2019. № 41. Tom 2. S. 136-139.

Lesechko, B. (2014): Lacunarity in word-formation nests (on the basis of German specialized vocabulary in the field of public administration). [Lakunarnist u

slovotvirnykh hnzidakh (na materiali nimetskoi haluzevoi leksyky u sferi derzhavnoho upravlinnia)]. Inozemna filolohiia. 2014. Vyp. 127. Ch. 1. S. 13-18.

Liubchuk, N. (2019): Vidtvorennia ukrainskykh onimiv u nimetskii kraieznachii literaturi. [Reproduction of Ukrainian onyms in German local history literature]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiia. 2019. № 40. Tom 3. S. 75-79.

Olkhovska, N. (2019): Nimetskomovna bezekvivalentna leksyka: sposoby vidtvorennia ukrainskoiu movoiu. [German non-equivalent vocabulary: ways to reproduce it in Ukrainian]. Naukovyi zhurnal «Mizhnarodnyi filolohichni chasopys». T. 10. № 2. 2019. S. 57-62.

Rudenko T., Havrylova I. (2019): Spetsyfika perekladu bezekvivalentnoi leksyky u nimetskii movi. [Specifics of translating non-equivalent vocabulary in German]. Naukovyi visnyk DDPU imeni Ivana Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo). № 12. 2019. S. 193–197.

Udovichenko H. (2016): Heneza stanovlennia poniattia «realiia» u suchasnomu perekladoznavstvi. [The

Genesis of the Concept of "Reality" in Modern Translation Studies]. Intelekt, osobystist, tsyvilizatsiia. 2016. Vyp. 12. S. 52-65.

Ertelt-Vieth, A. & Denisova-Schmidt, E. (2011): Lakunen-Analyse zur empirischen Forschung interkultureller Kommunikation – Methodologie. In O. Rösch (Ed.): Osteuropa – interkulturelle, interlinguale und kulturvergleichende Studien. (pp. 170–187). Berlin: News & Media (Wildauer Schriftenreihe Interkulturelle Kommunikation. Bd. 7.).

Nord, Ch. (1993): Einführung in das funktionale Übersetzen. Am Beispiel von Titeln und Überschriften. Tübingen: UTB; Basel: Francke.

Koller, W. (1996): Kultureller Transfer. Übersetzungsproblematik und -praxis. In: Batts, Michael S., Alte Welten – neue Welten. Akten des IX. Kongresses der Internationalen Vereinigung für germanische Sprach- und Literaturwissenschaft (IVG), Band 2, Tübingen 1996, 151-153.

Prunč, E. (2002): Einführung in die Translationswissenschaft. Selbstverlag, Institut für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft, Graz.

Peculiarities of Translating Lacunae from German into Ukrainian **Svitlana AMELINA**

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
15 Heroyiv Oborony Street, Kyiv 03041, Ukraine
<http://orcid.org/0000-0002-6008-3122>

Abstract. The article deals with the issues of translating culturally specific vocabulary in the Ukrainian-German language pair. The growing number of contacts with representatives of German-speaking countries makes it necessary to find ways to adequately translate lacunae, which are interpreted as differences in the cultures of speakers of different languages, since lacunae represent cultural elements of a particular country. The aim of the article is to determine the peculiarities of translating lacunae of German-language texts into Ukrainian. The study is based on the classification of lacunae into the following groups: mental lacunae, subject lacunae, activity lacunae and axiological lacunae. It has been determined that a special group of lacunae is made up of systemic lacunae, which mean the absence of words in the target language denoting certain objects, subjects and phenomena. Some of them may be related to differences in the political or economic systems of different countries. Some methods of translating lacunae in the German-Ukrainian language pair are analysed. In particular, transcription/transliteration is often used to translate specific things that are nevertheless quite well known in both cultures. It is stated that in some cases there is a so-called acceptance of cultural specificity. This happens when a certain object is spreading very quickly in the world. It has been established that one of the most common ways to translate lacunae is through commentary/explanation of the translation. Translators are both linguistic and cultural mediators. They perform an important function in promoting mutual understanding between speakers of different languages and representatives of different cultures. Lacunae often complicate the work of translators, as they have to find ways to translate the names of objects and phenomena for which there are no definitions in the target language. The study has shown that the most common translation methods for reproducing lacunae in a German-Ukrainian language pair are: transcription/transliteration, cultural adaptation, commentary, context-dependent translation, and descriptive translation.

Key words: German, lacuna, cultural specificity, translation.